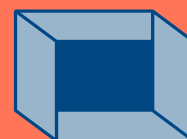

Železná opona

Proč utíkali?
Proč stříleli?

Co budeme sledovat

Budeme se zabývat rozdělením světa na západní a východní blok po druhé světové válce a střeženou hranicí, která mezi nimi vznikla.

Co je naším cílem

Seznámíme se s tím, jak se po rozdělení světa po druhé světové válce vytvořilo ostře střežené hraniční pásmo mezi Východem a Západem, kde komunistický režim bránil lidem ve volném cestování na Západ a nedovolené opuštění republiky bylo těžkým trestným činem.

•

Budeme zkoumat příběhy lidí, kteří chtěli přes hranici utéct, a lidí, kteří jim v tom měli povinnost zabránit.

Jméno a příjmení:

dejepisplus.npi.cz

Zdroj

1

Obrázek železné opony

Prohlédněte si obrázek.

Co všechno vidíte?

K čemu to asi mohlo sloužit?

Zdroj: ŠumavaNet.cz (2022)

Zdroj

2

Adolf Rázek, Vznik a proměny železné opony. Paměti rolníka Hynka

Přečtěte si úryvek z paměti rolníka Hynka.

„Přeběhl jsem tedy trať a můj synek běžel za mnou. Dostali jsme se do onoho borového lesa hned za trať a já jsem si pln rozčilení, které se mě silně zmocnilo, jaksi oddechl, když vtom se ozvalo ze strany jakési volání. Nevěděl jsem a neuvědomil jsem si v tom rozčilení, zda to za námi volá hajný, že jsme již za hranicemi, či někdo jiný, neboť jsem nikde nikoho neviděl, a pln rozčilení i jistoty, že jsem již za hranicemi, jsem pádil dále i se svým synkem, který běžel vzápětí za mnou. A vtom se náhle rozrostla mohutná střelba z pušek či jiných zbraní. Kulky bily do stromů, až kůra z nich odletovala na vše strany, a mě to velice v tom rozčilení překvapovalo, že se někdo odváží střílet ještě za námi na německé území. Byl jsem si tak jist svým jistým přechodem, že mně v prvním okamžiku ani nepřišlo na mysl, že by nám mohl někdo v přechodu přes hranice zabránit, zvláště proto, že jsem byl hajným bezpečně utvrzen, že toto území, tento les, patřil již cizímu státu. Vtom jsem slyšel, jak můj synek vykřikl, ‚tatínku‘, a já vzápětí jsem se ocitl na zemi, ani jsem nevěděl jak. Byl jsem tak nějak jako bez vědomí ... ač plné vědomí jsem neztratil. Vtom najednou jsem viděl kolem sebe plno vojáků, z nichž jeden ke mně přiskočil, a skloniv se ke mně na zem začal mě bít pěstí do hlavy, a přitom na mě volal: ‚Ty jeden darebáku.‘ Jiný se ke mně také sklonil, těsně k hlavě, a v tu chvíli mu spustil samopal, jenž měl pověšený na rameni, a celá dávka střel vletla kol mé hlavy přímo do země. Cítil jsem strašnou úzkost i bolest ve své noze a již jsem myslel, že mě chce zabít ... Nato kde se vzalo, tu se vzalo auto, které jsem viděl u zastávky v Nebesích, a vojáci mě začali nésti do toho vozu. Ohlédl jsem se, kde je můj synek, a viděl jsem, když mě dali na přední sedadlo, že on je na zadním místě a celý bledý byl podporován dvěma vojáky. ‚Co jste s ním udělali,‘ zašeptal jsem, ‚snad jste ho nezabili.‘ – ‚No jemu moc není,‘ odpověděl jeden z nich ... ‚To víte, on tolik nesnese, co vy, a tak je prozatím v mdlobách.‘ ...

Další den přišli dva důstojníci sepisovat první protokol. Vyčítal jim zbytečné zastřelení syna. Dostal odpověď jejich pokrčením ramen se slovy, ‚Na hranici je tvrdý zákon a podle něj se musí jednat‘. Následovala dlouhá doba léčení, až byl po obžalobě podané státním prokurátorem Čížkem 28. prosince 1951 odsouzen Státním soudem ke ztrátě svobody na 13 roků, které si, ačkoliv od 17. srpna 1950 proběhlo několik amnestií, bez deseti měsíců odpykal. O jeho okamžitém propuštění rozhodl Nejvyšší soud 23. října 1962.“

Kdo v příběhu vystupuje? Co a proč dělá?

Doplňte do tabulky:

Kdo	Co dělá	Jaké k tomu má podle tebe důvody?	Číslo výroků
rolník	utíká, je raněný, je uvězněný	chce za hranici ...	

Kdo z příběhu by mohl říct následující větu?

Číslo výroků запиšte do posledního sloupce tabulky.

1. Nejdřív na narušitele vykřiknu: „Stát, nebo střelím.“ Následuje varovný výstřel. Když to nepomůže, je mou povinností střílet.
2. Povinně musím ve dvaceti na vojnu. Když mě přidělí k Pohraniční stráž, mám aspoň výhody – třeba více dovolenek.
3. Nesouhlasím s komunistickým režimem a hrozí mi vězení. Útěk na Západ vidím jako jedinou možnost, jak se zachránit a žít svobodně.
4. V létě 1951 jsme přijali zákon o ochraně státních hranic a zakázali jsme lidem odcházet ze země. Aby nemohli utíkat, uzavřeli jsme hranice s Rakouskem a Bavorskem.
5. Naše hranice chrání Pohraniční stráž. Pokus o útěk je trestný čin.
6. Na hranicích budujeme neprostupné zátarasy s ostnatými dráty – železnou oponu. Kdo chce cestovat z východního bloku na Západ, musí mít zvláštní povolení.
7. Známe s chlapci jediný zákon – neprojdou! Pomáhají nám ve službě psi a prostor před zátarasy jsme zamínovali, aby lidé nemohli projít.
8. Maminka mi před odjezdem na vojnu k pohraničnickům řekla, že nemám střílet. Že mě raději chce navštěvovat ve vězení, než aby měla doma vraha.
9. Bydlím tady a znám místní lesy jako nikdo jiný. To o mně Státní bezpečnost ví a nutí mě dělat falešného převaděče.
10. Jsem synem sedláka. Chtěli jsme si nechat náš statek a odmítli jsme vstoupit do JZD. Tátu proto obvinili z protikomunistické činnosti.
11. Bojím se útěku, ale ještě více se bojím vězení. Víím, jak dopadli mnozí z těch, kteří kritizovali komunisty a Sovětský svaz.

Co se může ještě hodit

Po druhé světové válce se v Evropě vytvořily dvě oblasti – demokratické státy na Západě a státy na Východě, které se ocitly pod vlivem Sovětského svazu a v nichž zvítězil komunismus. Na hranici mezi Východem a Západem začala vznikat tzv. železná opona – neprostupná, přísně střežená hranice mezi demokratickými a komunistickými zeměmi. Pojem železná opona pro ni poprvé použil Winston Churchill ve Fultonském projevu v roce 1946.

Součástí železné opony, která protínala Evropu, byla i část hranice Československa, tam, kde na jihu a jihozápadě sousedilo se Spolkovou republikou Německo a Rakouskem.

Železnou oponu tvořilo široké hraniční pásmo (v některých místech široké až 10 km), tvořené systémem zátarasů, strážních stanovišť, plotů z ostnatého drátu a též pod vysokým napětím. Státní hranici kontrolovala Pohraniční stráž, v níž sloužili vojáci. Jejich úkolem bylo zabránit jakémukoli překročení hranice, dovnitř i ven ze země. Na základě „zákona o ochraně státních hranic“ z roku 1951 měli vojáci povinnost po narušitelích (těch, kteří chtěli hranici překročit) střílet.

Komunisté omezili svobodu pohybu, cestování mezi Východem a Západem bylo možné jen na základě zvláštního jednorázového povolení (tzv. výjezdní doložka), kterou dostávali jen loajální lidé, členové KSČ apod. Pokus o překročení státní hranice byl trestným činem a hrozil za ně mnohaletý nepodmíněný trest.

Odpověz na otázky

**Proč lidé přes železnou oponu utíkali? Proč po nich vojáci stříleli?
Jak fungovala železná opona?**